

ZÁŘÍ 2016

DELEGÁTŮV PRŮVODCE | XXII | OSN | UNEA |

AMO.CZ

Delegátův průvodce UNEA

Jan Hlaváček

PRAŽSKÝ STUDENTSKÝ SUMMIT | WWW.STUDENTSUMMIT.CZ

Vážené delegátky, vážení delegáti,
v rukou držíte krátkého průvodce příběhem našeho orgánu. Cílem této brožurky je Vám vysvětlit základní strukturu OSN, pozadí environmentální politiky, dlouhou cestu vedoucí ke vzniku UNEA i představení jednotlivých oblastí, kterým se Program OSN pro životní prostředí věnuje. A taktéž v ní najdete užitečné kontakty na členy předsednictva.

Pevně věříme, že tyto informace pro Vás budou přínosné a Vy se opět dozvíte něco víc o orgánu, který jste si v rámci Pražského studentského summitu vybrali pro svoji účast na XXII. ročníku.

Přejeme Vám příjemné čtení!

Struktura OSN

Organizace spojených národů je v současnosti nejvýznamnější celosvětovou mezinárodní organizací, která vznikla v roce 1945 jako reakce na II. světovou válku. Z původní organizace se vyvinul skutečný kolos. Organizaci založilo 51 států, v dnešní době má 193 členů. Také počet jejích orgánů se významně rozrostl. Šest hlavních bylo založeno hned v roce 1945.

Valné shromáždění se vyznačuje rovným zastoupením všech členských států a je hlavním orgánem OSN. Ve své struktuře zahrnuje mnoho výborů, komisí, rad a panelů, které připravují všechny materiály pro Valné shromáždění. Na Summitu se můžete setkat s prvním a druhým výborem Valného shromáždění. Prvním výborem je **Výbor pro odzbrojení a mezinárodní bezpečnost** (Disarmament and International Security Committee, DISEC), druhým výborem je **Hospodářský a finanční výbor** (Economic and Financial Committee, ECOFIN). Pod Valné shromáždění spadá také **Rada pro lidská práva** (Human Rights Council, HRC), která dohlíží na dodržování lidských práv ve světě. Druhým hlavním orgánem OSN je **Rada bezpečnosti** (United Nations Security Council, UNSC), která má dohlížet na mezinárodní mír a bezpečnost. Vyznačuje se velmi omezeným členstvím – má celkem jen 15 členů (z toho pět stálých a deset nestálých, tj. pravidelně volených Valným shromážděním). Na Summitu se spolu s DISEC řadí mezi bezpečnostní orgány. Dalšími hlavními orgány OSN pak jsou Ekonomická a sociální rada (Economic and Social Council, ECOSOC), Poručenská rada, Mezinárodní soudní dvůr a Sekretariát. S těmito orgány se však na Summitu nesetkáte. Kromě těchto hlavních orgánů OSN vytvořila celou řadu speciálních fondů, programů či agentur. Na Summitu se z nich objevuje náš **Program OSN pro životní prostředí** (United Nations Environment Programme – UNEP) se svým vrcholným orgánem UNEA a **Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu** (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization – UNESCO). Mezi další známé patří např. UNICEF (Dětský fond), FAO (Organizace pro výživu a zemědělství), WHO (Světová zdravotnická organizace) nebo IMF (Mezinárodní měnový fond).

- 24. října se každoročně slaví den OSN (United Nations Day).
- Oficiální jazyky OSN jsou angličtina, arabština, francouzština, mandarínština, ruština a španělština.
- Indický diplomat V. K. Menon měl nejdelsí projev v historii OSN, ve kterém obhajoval indické stanovisko ke Kašmíru. Projev trval pět hodin a po přerušení jednání byl následující den dokončen tříhodinovou částí.

Jak vznikala UNEA

- počátky environmentální politiky
- vznik Programu OSN pro životní prostředí
- na cestě k UNEA

Počátky environmentální politiky

Otázka ochrany životního prostředí se v posledních desetiletích dostala do popředí mezinárodních i národních politik a stala se jedním z určujících faktorů při jejich formování. Jako příklad můžeme uvést dlouhodobý důraz na snižování CO₂ zakotvený Kjótským protokolem nebo příklon k obnovitelným zdrojům energie v Německu (tzv. Energiewende).

Až do 19. století však životní prostředí nepředstavovalo významné téma. Přírodní zdroje byly relativně dostupné, znečištění minimální a počet obyvatel, kteří zdroje využívali, byl nízký. V roce 1800 se světová populace pohybovala okolo jedné miliardy, v současné době je více než sedminásobná. S nástupem průmyslové revoluce se začal výrazněji zvyšovat počet obyvatel a kvůli novým technologiím vzrůstalo i znečištění. Rozvoj chemie také znamenal začátek využívání nebezpečných chemických látek. Co však pocítilo obyvatelstvo nejdříve, byly ubývající přírodní zdroje. První mezinárodní dohody v druhé polovině 19. století a na počátku století 20. se proto týkaly rybolovu či ptactva. Následovaly smlouvy omezující používání chemických látek. Po první světové válce se objevila dohoda upravující ochranu živočichů a rostlin v Africe. Ta mj. vymezovala některé africké národní parky a rezervace. V 50. letech se dostalo i na ochranu moří před znečištěním.

- **Odhaduje se, že v každé čtvereční mili je okolo 46 000 kousků plastů.**
- **V oceánech je přes 400 mrtvých zón pokrývajících 95 000 čtverečních mil, které nejsou vhodné pro jakýkoliv život.**

Zlom nastal na konci 60. let 20. století. Svět za sebou měl druhou světovou válku a následný rozvoj průmyslu a spotřeby. Naplno se rozvíjí spotřební kultura neodmyslitelně spojená např. s automobilismem a elektronikou. S tím se samozřejmě pojí i vzrůstající znečištění a řada ekologických katastrof. Jako příklad můžeme uvést Velký smog v Londýně v roce 1952, kdy v důsledku znečištěného ovzduší během několika dní zemřely tisíce lidí. Nebo havárie tankeru Torrey Canyon u břehů Velké Británie v roce 1967. Začínají se také rozvíjet silná občanská hnutí akcentující sociální, kulturní a environmentální hodnoty. V této atmosféře bylo jen otázkou času, kdy se environmentální téma naplno objeví i v mezinárodní politice.

Stalo se tak v roce 1972. Na tento rok Valné shromáždění OSN svolalo do Stockholmu konferenci s názvem Lidské životní prostředí. Konference se stala skutečným milníkem a svět měl stanout na prahu nové doby. Konference prohlásila ochranu životního prostředí za hlavní problém, který má vliv na blahobyt obyvatel planety. Bylo přijato také 26 principů, které vytvořily základ pro budoucí mezinárodní politiku. Mezi tyto principy patří např. ochrana přírodních zdrojů, zabránění znečišťování oceánů či nutnost pomoci rozvojovým zemím. Výstupem konference pak v neposlední řadě bylo vytvoření speciálního orgánu OSN, který měl nést zodpovědnost za environmentální politiku. Tento orgán byl pojmenován **Program OSN pro životní prostředí** (United Nations Environment Programme – UNEP).

United Nations Environment Programme – UNEP

Sídlo	Nairobi, Keňa
Rok založení	1972
Ředitel	Erik Solheim (Norsko)
Web	http://www.unep.org/
Počet členských států	Univerzální členství (do roku 2012 54 států)
Řídící orgán	United Nations Environment Assembly

Během sedmdesátých let svět čelil dvěma ropným šokům.¹ V této době se ropa stala strategickou surovinou v mezinárodní politice a svět (alespoň ten západní) si naplno uvědomil svoji závislost na tomto neobnovitelném zdroji. Začala tak snaha o její omezení. Přidávaly se apokalyptické předpovědi některých vědců, obavy z narušování ozonové vrstvy či chemické havárie. Představitelé států si začali uvědomovat spojení mezi zachováním či zlepšením životního prostředí a dalším ekonomickým rozvojem. Od počátku 80. let začaly být aplikovány vícesektorové

¹ OPEC (kartel zemí vyvážejících ropu) skokově snížil produkci surové ropy a zvýšil její cenu.

strategie, které obsahovaly i environmentální složku. Životní prostředí již nebylo řešeno jako soubor izolovaných problémů, které je nutné vyřešit, ale jako komplexní záležitost propojená s ekonomickými a sociálními aspekty. Potvrzení spojitosti životního prostředí a rozvoje blahobytu znamenala teorie udržitelného rozvoje (viz box). V duchu této teorie se nesou všechny environmentální politiky v podstatě až dodnes. Světová **konference v Riu de Janeiru v roce 1992** potvrdila trvale udržitelný rozvoj jako cíl mezinárodní politiky. Tato konference předznamenala podobu politiky alespoň v evropských zemích na následující desetiletí.

„Udržitelný rozvoj je uměle vytvořený koncept, který vznikl s cílem ochránit prostředí, ve kterém žijeme. Koncept předpokládá, že celkový rozvoj společnosti má tři pilíře – ekonomický, sociální a environmentální. Udržitelnost rozvoje se zajistí jedině tak, že tyto tři pilíře budou v rovnováze a žádný z nich nebude dominantní.“

Role UNEP byla v těchto přelomových letech upozaděna. UNEP byl založen jako program Valného shromáždění OSN a z podstaty věci proto mohlo Valné shromáždění rušit rozhodnutí Řídící rady UNEP a přijímat jiná řešení. V tomto případě se tak také stalo a konference neprobíhala pod vedením UNEP. Výsledkem konference byl dokument nazvaný Agenda21, který představoval akční plán, jak dosáhnout udržitelného rozvoje. Neméně významná pak byla i deklarace z Ria, která stanovila 27 principů nutných pro dosažení udržitelného rozvoje. Špatnou zprávou pro UNEP bylo, že byla vytvořena zvláštní Komise pro udržitelný rozvoj, která měla dohlížet na naplňování těchto dokumentů. Toto rozhodnutí snížilo význam UNEP a podrylo jeho autoritu. Malou útěchou mohlo být, že Agenda21 vyzývala k posílení jeho role, k čemuž došlo až o dalších 20 let později. Po roce 1992 začal velký rozvoj environmentálních iniciativ jak na národní, tak i na mezinárodní úrovni. Koncept udržitelného rozvoje totiž předpokládá zapojení nejen veřejného ale i soukromého sektoru. Vznikly proto například environmentální standardy pro průmyslovou výrobu. Začleňování environmentálních hledisek do ostatních sektorových politik je od té doby vysokou prioritou Evropské unie. Významným předmětem mezinárodních jednání se stala i otázka klimatických změn. V úvodu zmiňovaný Kjótský protokol byl jedním z jejich výsledků. Od 90. let se frekvence mezinárodních jednání zvýšila a stále větší počet států se aktivně zapojoval. Díky politickým a ekonomickým změnám v mnoha zemích se na počátku nového tisíciletí vytvořila atmosféra vhodná k uspořádání nového summitu. Deset let od konference v Riu se uskutečnila konference v Johannesburgu, která potvrdila nastoupený trend zavádění environmentálních politik a snahu o dosažení udržitelného rozvoje.

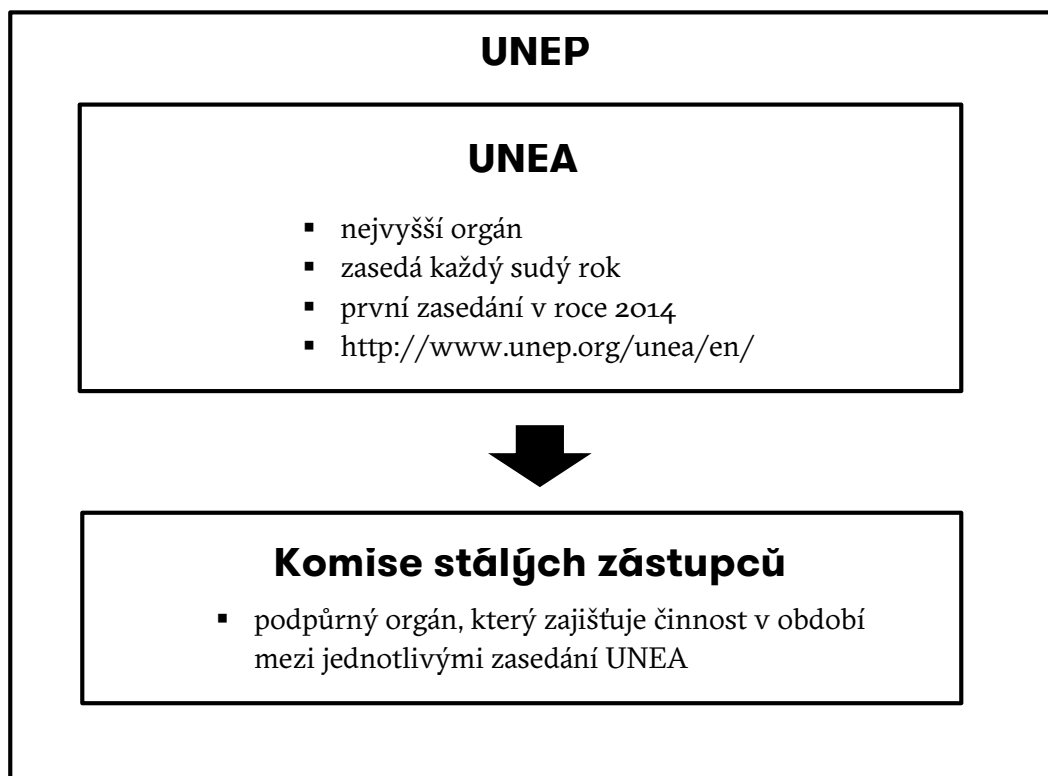
- **UNEP měl v období 2014 – 2015 výdaje téměř 800 milionů amerických dolarů.**
- **Největšími vládními přispěvateli do rozpočtu jsou Norsko, Německo a Dánsko.**

Pro UNEP dobré časy nastaly v roce 2012. Tehdy se uskutečnila další velká konference, která se po 20 letech vracela do Rio de Janeira a je známá pod označením **Rio20+**. Výsledkem konference je dokument nazvaný Budoucnost, kterou chceme. Tento dokument zakotvil univerzální členství v UNEP. Po dlouhých 40 letech tak bylo umožněno podílet se na environmentální politice všem státům světa. V následujícím roce se Řídící rada svým rozhodnutím přejmenovala na Environmentální shromáždění OSN (**United Nations Environment Assembly, UNEA**). Shromáždění zasedá v každém sudém roce a jeho cílem je činit strategická rozhodnutí a poskytovat politickou podporu při řešení environmentálních otázek.

Historicky první zasedání UNEA se uskutečnilo v červnu 2014, druhé v květnu 2016. Zasedání se účastní více než 1000 politiků, diplomatů a dalších osob a trvá pět dní. Výsledkem zasedání je vícero schválených rezolucí, např. o boji s pytláctvím, odpadu v mořích, nebezpečných chemických látkách, zlepšování ovzduší nebo programovém a finančním plánu UNEP na další roky.

Právě takového zasedání UNEA se budete moci v tomto roce zprostředkovaně zúčastnit. Tématy pro letošní rok je ochrana ohrožených druhů, management lesních ekosystémů a zelená ekonomika se zaměřením na výrobu a přepravu. Stejně jako ve skutečné UNEA Vás čeká schvalování rezolucí k daným tématům. Jediným rozdílem je, že ve skutečnosti jsou všechny dokumenty předpřipraveny již před konferencí. Na Summitu je všechno na Vás.

Co UNEP dělá

- Šéfem evropské kanceláře UNEP je bývalý ministr životního prostředí **Jan Dusík**
- Jedním z viceprezidentů UNEA je náměstek ministra životního prostředí **Vladislav Smrž**

UNEP je široce rozkročený program zabývající se vědeckou činností, přípravou politik a jednotlivých opatření, šířením dobré praxe mezi státy nebo pomocí ohroženým státům. Tematicky lze jeho činnost rozdělit do šesti oblastí.

Změna klimatu

V rámci této oblasti jsou realizovány kroky, které na jedné straně mají za cíl zabránit klimatickým změnám a na druhé straně se jim přizpůsobovat. Nejvýznamnější je iniciativa snažící se omezovat odlesňování a degradaci lesních

ekosystémů. Dále sem spadá například podpora přechodu na nízkouhlíkovou ekonomiku zaváděním moderních technologií.

- **Znehodnocení životního prostředí a změny klimatu jsou hlavními příčinami migrace.**
- **Vzestup hladiny moří a ekonomický rozvoj přispívají ke ztrátě pobřežních biotopů a tím k narůstajícím škodám při záplavách. Odhaduje se, že miliony lidí budou muset v důsledku rostoucí hladiny opustit své domovy.**

Přírodní katastrofy a konflikty

Do této kategorie spadá zejména pomoc zemím, které jsou postiženy přírodní katastrofou nebo se obtížně vyrovnávají s následky válečných konfliktů. Podpora spočívá nejen v okamžité pomoci, ale zejména v plánování rekonstrukce poškozených oblastí. UNEP tak působí např. na Haiti, v Afghánistánu a řadě afrických zemí.

- **Od roku 2000 svět čelil více než 35 velkým konfliktům a 2500 přírodních katastrof. UNEP pomáhal za poslední dekádu ve 25 zemích.**
- **Nejméně 18 ozbrojených konfliktů od roku 1990 bylo živeno vyčerpáním přírodních zdrojů.**

Škodlivé látky

Společnost využívá mnoho chemických látek, které mají negativní dopady na lidské zdraví a životní prostředí. Cílem UNEP je vliv těchto látek minimalizovat. Za tímto účelem provádí vědecký výzkum, pomáhá vládám vyvíjet zákonná opatření a kontrolní mechanismy nebo monitoruje a hodnotí pokroky jednotlivých států.

- **Znečištění ovzduší zabije více lidí než AIDS a malárie dohromady.**
- **70 % znečištění ovzduší v čínských městech je způsobeno výfukovými plyny.**

Účinnost zdrojů

Poslední oblastí, ve které se UNEP angažuje, je snaha o přechod k zelené ekonomice. Taková ekonomika se vyznačuje mj. udržitelnou výrobou a spotřebou. UNEP se snaží podporovat zelené investice, snižovat množství odpadu a surovinovou náročnost produkce a celkově rozvíjet udržitelný životní styl obyvatel planety.

- **Spotřebitelé ve vyspělých zemích každoročně vyhodí přibližně tolik potravin jako je produkce celé subsaharské Afriky.**
- **Organický odpad, který je v USA druhou největší složkou skládek, je zároveň největším zdrojem emisí metanu.**
- **Množství potravin, které se ztratí při výrobě a transportu nebo vyhodí, představuje přibližně polovinu světové sklizně.**

Management ekosystémů

UNEP poskytuje podporu státům, ve kterých se nacházejí systémově důležité a zároveň ohrožené ekosystémy. Díky své vědecké činnosti dokáže poskytovat a vyvíjet metodologii a realizovat pilotní projekty směřující k ochraně a zachování těchto ekosystémů.

- Některé původní ekosystémy od 80. let zmenšily svoji plochu o více než 20 procent. Významně jsou poškozeny vodní ekosystémy, jako jsou mangrovy a oblasti s mořskými řasami.
- Mezi roky 2000 a 2005 bylo vykáceno přes 100 milionů hektarů lesa.

Environmentální správa

Kromě pomoci při ochraně konkrétních ekosystémů se UNEP zaměřuje i na vytváření komplexních politik, které pomohou zlepšovat životní prostředí. Cílem je podpora zákonů, norem a standardů, stanovování globální agendy nebo zapojování všech dotčených stran do rozhodování.

Kontakty

Členové předsednictva jsou Vám k dispozici v případě jakýchkoliv dotazů a nejasností. V případě obecných dotazů se obraťte na předsedu Jana Hlaváčka, v případě dotazů ke stanoviskům se obraťte na jednotlivé místopředsedy, kteří jsou vedoucí Vaší skupiny. Využít můžete i obecnou emailovou adresu.

unea@amo.cz

Jan Hlaváček	jan.hlavacek@amo.cz	předseda
Andrea Tunysová	andrea.tunysova@amo.cz	místopředsedkyně
Ivan Matejčík	ivan.matejic@amo.cz	místopředseda
Petra Oslancová	petra.oslancova@amo.cz	místopředsedkyně
Tomáš Kosub	tomas.kosub@amo.cz	místopředseda
Zbyněk Novotný	zbynek.novotny@amo.cz	místopředseda

Pražský studentský summit

Pražský studentský summit je unikátní vzdělávací projekt existující od roku 1995. Každoročně vzdělává přes 300 studentů středních i vysokých škol o současných globálních tématech, a to především prostřednictvím simulace jednání čtyř klíčových mezinárodních organizací – OSN, NATO, EU a OBSE.

www.studentsummit.cz

www.facebook.com/studentsummit

summit@amo.cz

www.twitter.com/studentsummit

www.instagram.com/praguestudentsummit

www.youtube.com/studentsummitcz

Asociace pro mezinárodní otázky (AMO)

AMO je nevládní nezisková organizace založená v roce 1997 za účelem výzkumu a vzdělávání v oblasti mezinárodních vztahů. Tento přední český zahraničně politický think-tank není spjat s žádnou politickou stranou ani ideologií. Svou činností podporuje aktivní přístup k zahraniční politice, poskytuje nestrannou analýzu mezinárodního dění a otevírá prostor k fundované diskusi.

+420 224 813 460

www.facebook.com/AMO.cz

www.amo.cz

www.twitter.com/amo_cz

info@amo.cz

www.linkedin.com/company/amocz

Žitná 608/27, 110 00 Praha 1

www.youtube.com/AMOCz

Autoři

Autor: Jan Hlaváček

Imprimatur: Filip Jelínek

Jazyková úprava: Kateřina Porembská, Jana Fialová

Technická úprava: Jan Hlaváček

Delegátův průvodce slouží jako vzdělávací materiál pro žáky středních škol účastnících se Pražského studentského summitu. Všichni partneři projektu jsou uvedeni [zde](#).

Generální partner

